

PSIHOANALIZA NE MOŽE NADOMJESTITI ISPOVIJED

Dr A. V U J A T O V I C, neuropsihijatar

I

Već na početku ovog predavanja, kao prvo, želim odgovoriti na eventualno pitanje, kako je došlo do naslova ovog predavanja — Psihoanaliza ne može nadomjestiti ispovijed. Tim više što ovakav naslov sadrži i jednu određenu tvrdnju.

Razmišljajući o ovom predavanju, prvo sam morao riješiti dilemu, da li da budem škrt sa citatima i autorima iz bogate literature ili da svoju tvrdnju u naslovu samo ilustriram citatima drugih autora. Odlučio sam se za prvo rješenje. Želim govoriti o vlastitim opservacijama, vlastitom iskustvu iz svoje prakse.

Svakodnevno sam u kontaktu, kako se to obično kaže, sa psihijatrijskim bolesnicima na bolničkom odjelu, a u prijemnoj ambulanti rješavam pitanje da li će se upućeni bolesnik primiti u psihijatrijsku bolnicu ili ne. Dolaze pojedinci i sami na vrata psihijatrijske bolnice ne upućeni od liječnika, ordinarijusa, i traže pomoć. I van bolnice, među poznanicima, obraćaju mi se kao psihijatru za savjet.

U razgovoru o psihijatriji, među psihijatrima i među laicima, obično znam reći: »Kirurgu je svejedno da li je njegov bolesnik postolar ili teolog, ako boluje od akutnog apendicitisa, akutne upale crvuljka, jer je kirurgu u tom slučaju ista dijagnostička metoda i ista terapija. Isto tako je svejedno i pacijentu, postolaru ili teologu, kakav je nazor na svijet dotičnog kirurga.«

Opće je poznata misao velikog njemačkog kliničara Hermanna Nothnagela (1841—1905) da samo dobar čovjek može biti dobar liječnik (nur ein guter Mensch, ein guter Arzt sein können). Ta formulacija je novijeg datuma. Nasuprot tomu, poznata je izreka Seneke (4 pr. Kr. — 65 posl. Kr.) da i loš čovjek može biti dobar liječnik. Kako to u praksi izgleda? Vis-à-vis jedne obične upale pluća, antibiotici čine dobrim liječnikom i dobrog i lošeg čovjeka. Stvoren je termin »terapeutski imperativ liječnika« koji također formira čovjeka. Da li je to baš tako, drugo je pitanje.

Ono što vrijedi za primjer kirurga, ne vrijedi za psihijatra. Isto tako ono što vrijedi za antibiotika, ne vrijedi za psihofarmaka.

Sve što je upućeno psihijatru, a taj broj upućenih raste iz godine u godinu, u svijetu i kod nas, ne spada u psihijatriju u užem smislu riječi. Kada liječniku opće prakse, u čiji djelokrug spada također i

površna psihoterapija, formalno dosadi koji pacijent, upućuje ga psihijatru. Danas se odviše lako nabacuje psihijatrijskim dijagnozama. I u krugu samih psihijatara gotovo nitko nije pošteđen od neke dijagnoze. U tom i takvom »dijagnosticiranju« providna je tendencija obezvređivanja čovjeka. Takvog »dijagnosticiranja« nisu pošteđeni ni sveci, kao npr. Sv. Franjo Asiški, Terezija Avilska, Ignacije Lojola itd.

Zašto je to tako? U odgovoru pođimo od nekih općih konstatacija. Prihvaćam mišljenje Edvarda Kocbeka: »Dobar dio poratnoga vremena možemo označiti kao bijeg pred samim sobom. Još i danas imamo posla s pojavom evazivnosti, bijega pred cjelovitošću i kompleksnošću. Pod evazivnošću treba razumjeti strasno preuzimanje ideoloških pozicija, koje su zahtjevne samo prema vani ali ne i prema unutra, koje s lakom omogućuju spasonosno obrazlaganje svega, pa i najvećih nejasnoća i nepoznanica, a zatim pod evazijom treba razumjeti nedozrelo i prerano, deklarativno ili utopistički zasnovano i duševno nepripremljeno reduciranje višestrukosti na jedinice, koje treba da izražavaju razvojnu silu i subjektivnu jednodušnost. Ti evazivni procesi preskaču sve ono što stoji na putu univerzalističkom shvaćanju društva i civilizacije...« (iz Njemačkih bilježaka).

Tu ideološku poziciju u psihijatriji zauzima danas psihoanaliza. Da se podsjetimo:

»Psihoanaliza je metoda psihološkog ispitivanja, koja traži da otkrije postojanje uspomena, želja, ili slika, čija podsvjesna prisutnost uzrokuje psihičke ili tjelesne poremećaje«. (Dictionnaire des termes techniques de médecine).

Sam S. Freud piše u svojoj autobiografiji: »U početku, psihoanaliza je označavala određenu terapeutsku metodu, sada je ona postala naukom: o psihički podsvjesnom«.

Na drugom mjestu piše: »Sva zadaća psihoanalitičkog liječenja može se sažeti u formulu: *transformirati patogeno nesvjesno u svjesno*«.

Régis i Hesnard pišu: »Psihoanaliza je metoda psihološke eksploracije i psihoterapeutsko liječenje; jedno i drugo karakterizira analiza afektivnih tendencija i njihovih učinaka: te tendencije su smatrane kao derivati seksualnog instinkta, nagona.

U našem XX vijeku psihoanaliza je ofenzivna, ona se nameće, dok je kršćanska ispovijed defenzivna. Ta ofenzivnost je velikim dijelom rezultat reklame, propagande, koja dominira našim vijekom. Ovdje bih rekao koju riječ o *patogenosti informacija*. O škodljivosti, štetnosti informacija, obaviještenosti, gdje obaviještenost nije potrebna, nije nužna, ne predstavlja nedostatak iste, »defekt« općeg znanja. Običavam govoriti da i znanje može biti štetno. Ne plašim se što takva formula djeluje »natražnjački« enciklopedijski informiranima. Mislim na znaoce svih mogućih seksualnih enciklopedija, rječnika, priručnika, udžbenika, vodiča, početnica i ostale »stručne« literature. Patogenosti informacija iz seksualne problematike možemo se dotaći i u diskusiji. Glavni izvor javnog značaja te patogene informacije jesu razne seksološke rubrike u štampi. Čak i onaj koji ih ne čita, osim naslova, može primijetiti slijedeće:

Više je riječi o patologiji, devijacijama, nego o zdravlju, normama seksualnog života.

O impotenciji pišu se traktati u nastavcima.

Pod pojmom »zdravlje« iz te sfere, piše se o sanitarno-higijenskim mjerama. Te mjere su surogat za »preživjeli« moral!

Iz mnogih pitanja koja traže odgovor u tim rubrikama, naslućuje se moralna impotencija, ali, oprostite mi, to nije stručni termin.

U diskusiji može biti i koja riječ o istoj rubrici u Glasu Koncila.

Slažem se potpuno sa »Seljakom iz Garonne« (Jacques Maritain) da je seks tragična stvarnost, no o tomu kasnije.

Današnjem čovjeku psihoanaliza nudi — sve! Iz te popularnosti psihoanalize nameće se pitanje: treba li ipak računati s njome, kakva je korist od nje za svećenika — ispovjednika? Kakav stav zauzeti prema njoj? Može li se bez nje? Da li zamjenjuje ili upotpunjuje kršćansku ispovijed? Da li je moguć hibrid, tako da kažem, između psihoanalize i ispovijedi?

Jedan istinski duhovan čovjek, monah sa Athosa, poručuje mi pismeno slijedeće: »S duhovnim suptilnostima treba oprezno izlaziti među ljude.« On doslovce kaže: »Ja svojim redovnicima uvijek govorim da ne pričaju sa svakim o duhovnim vrednotama«. Upitan za psihoanalizu, rekao je da ona nema pravog kriterija prema čovjeku zato jer ga ne sagledava u njegovoj totalnosti, u totalnoj smisaonosti njegovog početka i kraja. Inače kaže: psihoanaliza može biti u nekim slučajevima korisna, jer izvlači čovjeka iz mogućih konflikata s društvom i samim sobom. Ali dodiruje samo jednu dimenziju čovjekovu, kao što i Freud dodiruje samo jedan vid čovjeka. Smatra da je važno obnoviti značenje ispovijedi danas, jer se puno oslobođenje samo na taj način postiže. Slobode, izvan slobode u Bogu, nema!

Međutim, isto tako upozorava na mogućnost kompromitiranja akta ispovijedanja u praksi, sa strane svećenika. Drugo je pitanje da li je svatko, tko je prošao filozofiju i teologiju, sposoban primiti takvu delikatnu i odgovornu funkciju na sebe, jer ovaj čin traži angažiranost samo duhovne elitnosti (ne elite). No, o ovom drugom prilikom.

Jedno je psihoanaliza kao teorija, kao metoda, kao terapija, a drugo je ispovijed.

Ne dobivamo isto psihoanalizom i ispovijedu.

Psihoanaliza kao teorija sadrži u sebi određenu antropologiju, koja je tuđa i suprotna kršćanskoj antropologiji.

U svemu se slažem s ocjenom psihoanalize od strane prof. Henri Baruka: »Umorna, posustala da svlada svoje tijelo i da se bori, suprotstavi njenim nagonima, u naporu spiritualizacije, ljudska narav se odjednom pobunila, na pragu XX vijeka, protiv morala, koji ju je tlačio više od 2.000 godina, i tako je rođena velika kriza koja počinje i širi se sve više i više. Dalje, da se shvati Freudovo djelo, treba ga smjestiti u njegov okvir i njegovu epohu. Freud se našao u individualističkom i egoističkom društvu u kojem je moral degenerirao u hipokriziju. On je samo demaskirao ovu hipokriziju . . . «

Kakova je poruka u Barukovoj ocjeni psihoanalize?

Nema morala tamo, on je gotovo suvišan, gdje nema spiritualizacije. Kome nije do duhovnosti stalo, on nije sposoban ni primiti moral, kažem primiti, a ne razumjeti. Moralizirati nekome tko nije usmjeren

ka duhovnosti, uzaludan je trud. To potvrđuje svakodnevna praksa! Čovjek danas, brzo se udomio, adaptirao na »astronomske parametre«, a evanđeoski parametri su mu uski, teški za njegovu »slobodu«.

Podsjetimo se na značajan tekst iz Evanđelja: »Tko bude vršio njegovu (Božju) volju, znat će da li je moja (Kristova) nauka od Boga.« (Iv 7, 17).

Uskraćuje se dakle znanje. »Nikad nitko ne može saznati da je nauka Kristova od Boga osim onoga tko vrši volju Božju«. »Malo koristi dokazivali logikom ljudskom i riječima...«

»Potrebna je čistoća života da bi se raspoznalo ono što je prikri-veno u Svetom pismu« (Sv. Bazilije).

Ukratko, »dolce vita christiana« hereza je našeg doba. Nastavimo misao dalje: hereze su u prošlosti rađale inkviziciju; u povijesti kršćanstva imamo veliko doba inkvizicije, a danas smo svjedoci tendencije da se Crkva učini dadiljom koja će što nježnije bdjeti nad »dječjim vrtićem« u Crkvi samoj, a naročito nad razmaženim čovjekom koji je *opijen nedefiniranom slobodom*.

Dozvolite mi da vam kažem jednu svoju slutnju, mimo dijalogiziranja koje može preći u dijalogomaniju, mimo ekstrovertiranosti jednog dijela klera, od svih mogućih sabirnih akcija do politike (u izvornom smislu riječi!), pomoć Crkvi, kršćanstvu, čovjeku, efikasni spas doći će iz postignutog kapitala duhovnosti u krilu kontemplativnih redova, uz jedini uvjet da isti redovi ostaju bespogodbno vjerni svojim osnivačima! Oni su stavljeni danas na najteže kušnje.

Ukratko, slutim da je vrijeme pojavi jednog novog Savonarole koji će pozvati, a ne pozivati, moljakati, na postizanje jedino spasonosne duhovnosti. On neće pisati traktate o reviziji posluha u Crkvi, jer su sve te »revizije« samo odraz općeg opadanja posluha u svijetu.

Osim toga psihoanaliza nije jedinstveno učenje, već se razlikuje od jednog do drugog psihoanalitičara, kako teoretski, tako i praktički.

Čovjek je danas svjedok velikih promjena u svim sferama ljudskog života. On nije i ne može biti pasivni promatrač, to je samo rijetkim pojedincima dano, već je i sam aktivno angažiran u toj mijeni. Te velike promjene nisu poštedjele ni selo, a zapljusnule su i samostane. Na promijenjen svijet čovjek se mora adaptirati, a to adaptiranje je izvjestan proces, koji također mijenja samog čovjeka. Sve je to popraćeno većim ili manjim krizama, u kojima čovjek traži pomoć. Otkuda čovjeku pomoć u njegovoj egzistencijalnoj krizi? Tko mu sve pruža pomoć? Kome se čovjek sve obraća?

1) *To je psihijatar*, koji kao psihoterapeut uz pomoć lijekova ili kao psihoanalitičar pomaže čovjeku da prebrodi krizu, da se oslobodi kompleksa ili da riješi konflikt, odnosno konfliktuoznu situaciju u kojoj se nalazi pacijent. Postavlja se pitanje kolike su mogućnosti u psihijatra u pomoći čovjeku? U mnogo slučajeva osim postavljene dijagnoze i koje utješljive ili ohrabrujuće riječi — pomoć je minimalna ili gotovo nikakva.

2) *To je kemija*, odnosno velika skupina lijekova koja ima skupno ime psihofarmaka. Njih uglavnom ordinira liječnik, ali su dostupni

čovjeku neki od njih i bez recepta! Što nude psihofarmaci čovjeku? Tu se susrećemo s modernom tabletomanijom, tj. nekontroliranim konzumiranjem većih količina određenih tableta. Tu tableta nastupa u ulozi »kemijske proteze« bez koje čovjek ne može da izdrži, da podnese svoj angažman u društvenom ili privatnom životu. Postoji izraz najnovijeg datuma — trunkvilizeromanija.

Jedan od tih lijekova obećava, ako se racionalno primjenjuje (tako piše), oslobođenje od »iracionalnog difuznog osjećanja straha«. Taj iracionalni osjećaj straha smatra se jednim sindromom, koji je tipičan za naše doba. Nadalje, stišava opću emocionalnu nestabilnost, stanje zabrinutosti i neizvjesnosti. Neizvjesna strana tog lijeka jest mogućnost stvaranja navike.

Drugi lijek ima glavno područje kod prave neuroze straha, neuroze uslijed straha i krize straha nediferenciranog podrijetla. »Prvorazredni je anksiolitik«. I tako redom.

Postavlja se pitanje: ako ne taj prvorazredni anksiolitik, a šta onda? Riječ, a koja? Bogati je dijapazon psihofarmaka, ali je bogat i dijapazon »riječi«. Ima više vrsti psihoterapija. Već prvi kontakt liječnika i bolesnika svojevrsta je psihoterapija, pa do psihoterapije koja traje 3 i više godina.

Nije lako interpretirati izvjesnu psihopatološku sliku, jer postoji više »ključeva«, formula! Moguće su zablude.

3) *To je vjera.* Švicarski liječnik, protestant, dr Paul Tournier i njegov krug osniva opću terapiju, a naročito terapiju tzv. psihosomatskih bolesti, na principu: »*Bog ima jedan plan za svakoga od nas.* On nas je opremio darovima i posebnim temperamentom koje je dao svakome. Raspoznavati ovaj plan svakodnevnim ispitivanjem svoje volje, to je nalaženje svrhe života. Imat svrhu života temeljni je uvjet fizičkog, moralnog i duhovnog zdravlja. Mi neprestano vidimo bolesnike čija fizička otpornost slabi jer nemaju više svrhe života, nemaju više zadatka koji bi ih oduševio, pasionirao. Često vidimo mladiće koji u neizvjesnosti o svome pozivu sumnjaju u same sebe, malakšu, klonu duhom i postaju fizički i psihički debili.«

»*Bog ima jedan plan za naš život, kao što ima jedan plan za svijet. Iako je svijet danas bolestan, jer je neposlušan zakonima Božjim, ljudi su također bolesni jer ne žive prema planu Božjem. Najuzvišeniji je zadatak liječnika pomoći ljudima da raspoznaju Božji plan za svoj život i da se ravnaju prema njemu. — Svaka fizička, psihološka ili moralna neposlušnost planu Božjem jest greška života koja povlači posljedice.*«

Nije moj zadatak da govorim o značaju kršćanske ispovijedi, ali upozoravam da je potrebno čovjeku danas otkriti i otkrivati ispovijed, tj. priznavati neposluh planu Božjem. Na rang-listi tema o kojima se piše i govori u kršćanskom svijetu, metanoja i ispovijed su ispod »pilule«. Lakše je naći u priručnoj biblioteci današnjeg kapelana koju brošuru o Ogino-Knaus metodi nego »De civitate Dei«. Tko dan završava pred televizorom, to je danas više nego moda, kada meditira? *Primiti na sebe ulogu ispovjednika zahtijeva poseban stil života!* Ostavimo nešto i za diskusiju.

Svoju klasifikaciju: a) liječnik — psihijatar, b) kemija — psihofarmaka i c) vjera, kanim proširiti, upotpuniti.

Straha ima mnogo na ovom svijetu, pred svim i svačim, od svega i svačega, on je sveprisutan. Već kod prvog susreta s bloesnikom rutinsko je pitanje psihijatra da se zanima za postojanje straha kod bolesnika. Strah kao psihološki fenomen ima u psihijatriji značajno mjesto. Ali svi »strahovi«, da tako kažem, ne dolaze psihijatru, ostaju izvan psihijatrije. Isto tako svi »strahovi« ne spadaju u psihijatriju u užem smislu riječi. To je bilo potrebno da kažem kako bih rekao ono bitno, a to je:

Straha ima mnogo gdje nema Boga! To je činjenica s kojom se svakodnevno susrećemo.

Ima mnogo razloga za strah, ali nema razloga robovati strahu. Psihoanalizom se može osloboditi jednog straha, ali se ne stiče imunitet. — Ta terapija traži vremena, dugo traje.

Kemija, odnosno farmaceutska industrija, uz fantastične reklame nuđa današnjem čovjeku »osloboditelje«, liberatore od straha. Ima tzv. neškodljivih i škodljivih liberatora, bezopasnih i opasnih »osloboditelja«. Obično ne piše koliko dugo traje kura, koliko treba popiti tableta. U svakodnevnoj praksi nalazimo ljude koji konzumiraju te »liberatore« već godinama, iz navike. I sam strah postao je navika. Treba znati gledati da se prepoznaju takva lica na asfaltu, gdje ih svakodnevno susrećemo. Pa i prazna kutija od tableta u džepu djeluje umirujuće, kažu neki. — Lijepa su imena tih »liberatora«: Librium, Lucidril, Surmontil itd.

Da je Franz Kafka konzumirao te »liberatore«, ne bismo danas imali njegov »Proces«. Znao je za patnju, znao je za strah...

Da ponovimo, straha ima mnogo gdje nema Boga!

Umjesto Boga — protiv straha — daju se tablete!

»Ničega se ne boj«, kaže Dostojevski, »i nikada se ne boj i ne tuguji. Samo neka pokajanja kod tebe ne ponestane, a Bog će ti sve oprostiti. Jer niti ima takvog grijeha, niti ga može biti na ovoj zemlji, da ga Bog ne bi oprostio iskrenom pokajniku. Niti je čovjek kadar učiniti tako veliki grijeh koji bi premašio veliku ljubav Božju.«

»Samo neka pokajanja kod tebe ne ponestane«, u tome je pravo oslobođenje za kršćanina.

Samo iskreni pokajnik poznaje slobodu!

Nedavno sam rekao jednom mladom kapelanu: Vi morate otkriti, svakodnevno otkrivati čovjeku značaj ispovijedi. To je vaša vokacija, vaša pomoć čovjeku. Ne biti suviše u svijetu, suviše izložen svijetu. Površnih ispovijedi ima na vagone, ali su rijetke *metanoje*, a to je ono bitno što ovom zgodom treba posebno naglasiti.

Uz sve moguće »terapije« koje se nude današnjem čovjeku, *pokajanje* o kojem govori Dostojevski *stoji u sjeni*. Zašto je to tako? Tko nema nutarnjeg duhovnog života, taj nema ni potrebe za kršćanskom ispovijedi.

Jedan veliki francuski liječnik u najvišem značenju pojma, veliki naučenjak, biolog, čovjek laboratorija, veliki mislilac, filozof, Dr Arnault Tzanck (1886—1954), koji je radio na problemu transfuzije krvi

i citodijagnostici, sažeo je svoju životnu spoznaju u nekoliko slijedećih misli:

»Za pravednost protiv prava,
za dobro protiv korisnog,
za mudrost protiv znanja,
za umjetnost protiv tehnike,
za oslobođenje čovjeka protiv determiniranosti prirode (oslobođenje
u vertikalnom smislu, tj. duhovno uzdizanje),
za trajno teženje k idealu, protiv tvarne zadovoljštine, ukratko i
uvijek:
*za duh, to će reći savjest i svijest
protiv materije, to će reći, automatizacije*«. Takav životni *credo* treba nijemo svjedočiti svojim životom.

II

NEKOLIKO MISLI O »PILULI«

Gorak francuski moralista Chamfort (1741—1794), poznat po svojim maksimama, ocijenio je ljubav čovjeka i žene svog vremena kao dodir dvaju epiderma i izmjenu dviju fantazija.

Današnji Chamfort vidio bi da je učinjen korak »naprijed!« u toj »površnoj epidermalnosti«, labilnosti, jer je kemija interpolirala između čovjeka i žene razna kontraceptivna sredstva. Gromoglasno reklamirajući »produbljenje« spoja: čovjek-žena, svakodnevno se susrećemo s fenomenom inverzije, tj. efekt tog kemijskog produbljenja upravo je suprotan. Današnji bi Chamfort tako vidio, a njegova bi ocjena glasila: *Šta se čudite, infantilni svijet se mora špekulati p i l u l a m a!* Isti Chamfort nasmiješio bi se bolno nekim teolozima koji ratuju *perom protiv pilule*. Taj nerazmjer nije bio poznat ni Cervantesu. Zamišljam Savonarolu danas, njemu bi »pilula« bila presitna, on bi osudio »genitalnu centriranost« današnjeg čovjeka.

Kratka priča. Mogu zamisliti, u skoroj budućnosti, susret s djevojčicom koja bi se zvala Pilula Trputec. Ona će ići u prvi razred osmo-ljetke i zvat će je Pila, Ila i tome slično. Ništa čudno uz mnoge Gine, Inge, i tome slično.

Otkuda ti, dijete, to ime?

Djevojčica će odgovoriti naučenu pričom: Moji su se roditelji voljeli uz pomoć pilule. Iz psiholoških, socijalnih i ekonomskih razloga nisu planirali djecu. A kao intelektualci nisu htjeli biti u službi prolongacije vrste, oni su se emancipirali od biološke stihije, napustili su primitivno seljačku biosferu. I da vas ne zamaram svojom pričom, kazat će djevojčica, roditelji su se jednom našli na vikendu bez pilule. Tu počinje

moja biografija. Samo odsutnosti jedne jedine pilule ja ima da zahvalim što sam vedro dijete pod suncem. Evo kako sam dobila ime!

Pilula nije i neće biti *regulator populacije*, ona je samo jedan servis više individualističko-egoističnom čovjeku. Mimo takvog čovjeka, takve vrste, Priroda ima svoje planove, ona i ne računa s biološkim apostatama Priroda ne poznaje milosrđa, ona je neumoljiva.

Najperfidnija je hipokrizija tvrdnja da je pilula *prevencija od rastuće gladi u svijetu*. Ne može pilula izvršiti racionalnu raspodjelu dobara u svijetu. Pilula ne može naći advokata u biologiji, fiziologiji i medicini, a u vidokrug jednog kontemplativca tako sitan produkt nečistih sila i ne dolazi.

Ostavimo nešto i za diskusiju. Ali ne postavljajte odviše »teška pitanja«, jer s pilulom treba obazrivo postupati, ona je ionako fragilna.

SUMMARIUM

Psychoanalysis nequaquam confessioni seu sacramento poenitentiae substitui potest. Verum quidem est psychoanalysisim famam suam multum mediis communicationis debere, unde illam auctor dicit »aggressivam«, sed hoc factum honori mentalitati hodiernae minime est. Illa namque solummodo unum latus hominis attingit, ad intima, sumpta totalitate vel integritate hominis, minime pertingit. Spiritualem vitam agens fortior invenitur. Adhuc plus intensa vita gratiae. Qui fide plenus est timorem mittit foras, quod multo efficacius quam pharmaca. — In secunda huius elucubrationis parte actuale problema mediorum contraceptivorum tangit. Pillulas insufficientes, nocivas, minime adhibendas, potius virtutibus fidendum, spiritualem vitam amplectendam aperte ac fortiter asserit auctor, experientia non minus quam doctrina edoctus.